

Introduktion

Før vi giver os i kast med det første bibelstudium fra Esajas' Bog, vil jeg give en kort introduktion til Esajas og hans tid.

Esajas – evangelisten i GT

Esajas' Bog er den første af profetbøgerne i Det Gamle Testamente (GT). De profetiske bøger er ikke ordnet i kronologisk orden, for da ville Esajas ikke være den første. De er ordnet praktisk, hvor de fire store profeter kommer først og dernæst de 12 små.

Kronologisk var Esajas samtidig med Hoseas.

Personen

Om Esajas' personlige forhold ved vi ikke ret meget. Ifølge 1,1, hed hans far Amos, men ellers véd vi intet om hans herkomst. Ifølge den jødiske tradition var han en nær slægtning af kongehuset, formodentlig en bror til kong Amasja (2 Kong 14,1). Hvis det er rigtigt, kan det forklare, at han havde et nært forhold til de indflydelsesrige kredse i Jerusalem.

Han var gift med en profetinde (8,3). Han kaldes til profet i Jerusalems tempel (kap. 6). Han har derfor sandsynligvis været tilknyttet templet og boet i Jerusalem.

Med hensyn til Esajas' sidste tid er usikkerheden endnu større. En jødisk tradition fortæller, at han led martyrdøden under kong Manasse. Under flugten bort fra kongen gemte han sig i et hult træ, men den ugudelige konge savede træet igennem, og Esajas døde. Dette kan måske være baggrunden for, at Hebræerbrevet siger, at nogle af GT's martyrer led døden ved at blive gennemsavet (Hebr 11,37).

Det afgørende er dog ikke Esajas' personlige forhold, men *hans budskab*. Hans navn er med til at understrege budskabet. Det betyder: Herren frelser. Han forkynnder, at der kun er frelse hos Herren. Vi kan ikke frelse os selv, derfor skal vi bekende vor synd, gøre bod og omvende os til Herren.

Virketid

Vi véd ret præcis, hvornår Esajas virkede. Det er omtalt i 1,1. Han virkede i Sydriget, Judæa, under kongerne Uzzija, Jotam, Akaz og Hizkija. Han kaldes til profet i kong Uzzijas dødsår, som formodentlig er 739 f.Kr. Hans profetiske virke strakte sig over de følgende 40 år. Han var samtidig med Hoseas i Nordriget, Israel, og oplevede Nordrigets undergang i 722.

Det var en urolig tid. Assyrien er dukket op på den storpolitiske scene. Det lå nordøst for Israel, og da de store handelsveje mellem Egypten og Babel gik gennem Israel, blev Israel og de omliggende stater til stadighed draget med ind i de storpolitiske magtkampe. Således også da det assyriske rige havde ambitioner om at udstrække sit herredømme til Middelhavet. Uheldigvis lå Israel på dets vej, og derfor blev Israel klemte af Assyrien. De to gamle supermagter, Egypten og Babylon, håbede på at holde Assyrien nede. Derfor indgik de ofte alliancer med de små stater, som lå på vejen mellem Babel og Egypten.

Samtidig gjorde Judas konger ikke altid, hvad der var ret i Herrens øjne. Under kong Akaz skete der et religiøst og moralsk forfald, og han genindførte i vid udstrækning hedenske skikke.

Korruptionen bredte sig. Materiel rigdom blev eftertragtet. Enkers og faderløses kår tog man sig ikke af. Samtidig dukkede der overalt falske profeter op og forførte befolkningen.

Dette er den politiske og religiøse baggrund for profeten Esajas' virke. Den baggrund adskiller sig ikke væsentlig fra vores her cirka 2700 år senere! Vi ser hos os også et religiøst og moralsk forfald, selvoptagethed og materialisme!

Derfor skulle vi have en god baggrund for at forstå profeten Esajas og hans budskab.

Bogen falder naturligt i to dele. Kap. 1-39 handler om tiden frem til landflygtigheden.

Kap. 40-66 kaldes for »Trøstebogen«, fordi den først og fremmest forkynder trøst for folket og rummer profetens stærke forudsigelser af udfrielse fra Babylon.

Der har ofte været fremsat teorier om, at det skulle være to forskellige bøger med to forskellige forfattere, fordi tonen er forskellig, men vi har ingen ydre vidnesbyrd om, at der skulle foreligge to bøger.

En anden og nærliggende mulighed er, at den samme forfatter har ændret tonen. Det gør vi alle. Vi har én sprogtone, når vi er på arbejde og skriver et forretningsbrev, og en anden sprogtone og stil, når vi skriver et brev til familien. Vi gør brug af forskellige stil- og tonarter, når vi taler og skriver, afhængig af sag og målgruppe.

Evangelisten i GT

I Esajas' Bog når forkyndelsen af Kristus i GT sit højdepunkt. Her findes *julens evangelium* om Kristus og hans evige fredsrige i profetierne om frelserens fødsel: Es 7,14; 9,1-7; 11,1-9.

Her findes *langfredagens* og *påskens evangelium*. Først og fremmest i de afsnit, som kaldes for Herrens lidende tjener: Es 42,1-4; Es 49,1-6; Es 50,4-9 og 52,13-53,12.

Ligeledes kan vi finde et glimt af *Pinseåndens komme*. Den bringer vand til de tørstende: Es 55,1ff.

Samtidig har Esajas' Bog et udblik *mod fuldendelsens herlige rige*: Es 11,6-9; 65,25.

Derfor er Esajas' Bog værd at beskæftige sig med. Vi kan dog ikke komme rundt i alle hjørner i disse bibelstudier. Jeg vil derfor anbefale, at man læser hele Esajas' Bog, inden man går i gang.

God arbejdslyst!

Johannes Sanggaard

Studie 1: Kap. 1

Det profetiske budskab præsenteres

Som de profetiske skrifter ikke er ordnet kronologisk, således er de enkelte profetbøger heller ikke kronologiske. Derfor er kap. 1 ikke det første, Esajas siger. Skulle profeten Esajas være begyndt kronologisk, måtte han begynde med kap. 6, hvor vi hører om Esajas' kaldelse til profet.

Kap. 1 forkynder det profetiske tema, som Esajas beskæftiger sig med i hele sin profetiske virketid: *Dom og frelse*.

Oversigt:

1,1: Indledning

1, 2-9: Det profetiske syn er et domsord

1,10-17: Advarsel mod falsk tryghed

1,18-20: Herren kalder til opgør

1,21-28: Et folk på afveje

1,29-31: Dom over afgudsdyrkelsen.

1,1: Indledning

Først bliver det slået fast, hvem Esajas er, og hvornår han virkede (se introduktionen). Esajas' profetiske ord kaldes for et »syn«. Det blev enhver åbenbaring fra Gud kaldt. Esajas' syn og ord er altså åbenbaret ham af Gud.

1,2-9: Det profetiske syn er et domsord

Når det er himlens og jordens Herre, der taler det profetiske ord, så skal himmel og jord også høre og adlyde!

Det udvalgte folk bliver undertiden (2 Mos 4,22; Hos 11,1) kaldt »Guds søn«. De er kaldet af Gud og opfostret og op-

draget af ham, men de er blevet ulydige børn, der sætter sig op mod deres far. De har brudt Guds pagt, og Guds kærlighed er en vraget kærlighed! Det er naturstridigt, og det forekommer ikke blandt dyr! Børnene (Guds udvalgte folk) kender ikke deres far (Gud Herren), i modsætning til oxen og æslet, som dog kender sin ejermand!

Israels folk kender og forstår ikke længere Gud. Dette er ikke fjern fra os og vor tid, hvor mange i vort folk også har en brudt pagt – har »glemt« dåbspagten og vraget Guds kærlighed.

Dette får Gud Herren til at udtale et »veråb« over folket (vers 4-6), hvori folkets situation skildres. Frafaldet fra Gud blev til et moralsk forfald. De blev belæst med synd og skyld og blev en slægt af forbrydere.

En uundgåelig følge er, at folket blev ynkelig tilredt som en pisket slave. De fortjente flere pisk, men det er, som om Gud ikke nænner at slå dem mere. Vi møder her en tilbagevendende og gribende konflikt i Gud mellem på den ene side Guds inderlige barmhjertighed og medynk med syndere og på den anden side Guds dom over synden (jf. Hos 11,8).

Gud udtaler også et veråb over landet. Det er ødelagt og goldt som en øde ørken, som da Sodoma blev ødelagt. Ildevarslende sammenligner profeten Juda og Jerusalem med Sodoma og Gomorra. Så dybt er landet og folket faldet, og så nær er de undergangen.

Der er dog den væsentlige forskel, at der er en rest af retfærdige tilbage: Zions datter. Der er derfor håb for folket, men der er ingen storhed og pragt over Zions datter. Hun bliver kaldt »en hytte i vingården«. De vogtere, der skulle holde vagt over haver og vingårde for at hindre røvere og tyvebander i at hærge, boede i små hytter, sådan bor den lille rest af retfærdige som Guds vagtposter i denne verden.

1

Hvad Esajas her forkynnder, er ikke fjern fra vor egen tid. Drøft, hvordan ordene passer på vor tid, og hvordan vi og vort folk har det med Gud.

1,10-17: Advarsel mod falsk tryghed

Veråbet efterfølges af et »hør-råb«, hvor folket kaldes til at høre. Herren vil advare folket mod falsk tryghed.

Ulykkerne, som har ramt folket, har ikke medført anger, bod og omvendelse. Derfor kalder Gud dem nu til besindelse. For selvom Jerusalem er reddet, og templet består, og gudstjenesten derfor kan foregå som sædvanlig, så kan og må de ikke sætte al deres lid til det ydre, især ikke, når de vil forene det med uret og ondskab, frafald og pagtsbrud.

Nok står templet, hvor gudstjenesten kan gennemføres med dens mange forskellige ofringer, men disse ofre bringer ikke soning og tilgivelse, så længe deres hjerter har vendt sig bort fra Herren.

Esajas nævner gudstjenestens forskellige former: ofrene (vers 11-13a), festerne (13b-14) og bønnerne (vers 15a-b).

Gud siger: Glem alt dette, så længe jeres hænder er fulde af blod – syndens blodskyld! (vers 15c), og så længe I lever i synd og handler ondt.

De ydre ordninger frelser ingen – heller ikke i dag. Når vi har brudt med Gud og svigtet ham, så hjælper ydre ceremonier intet! Kun omvendelse, renselse og nyt liv. Gudsdyrkelse og moral, lære og liv, tro og gerninger hører uløseligt sammen.

2

Hvordan er vort forhold til gudstjeneste og hverdagsliv – lære og liv? Hænger det sammen for os? Kan gudstjeneste – og møder – blive udvendige og tomme ceremonier for os?

1,18-20: Herren kalder til opgør

Opgørets time er kommet. Gud kalder til rettergang, men kan denne rettergang få andet udfald end domfældelse, død og undergang?

Som Moses ved afslutningen af ørkenvandringstiden stillede Israels folk over for valget mellem livets vej eller dødens vej (5 Mos 30,15ff.), således forelægger Gud nu ved denne rettergang folket livets eller dødens vej, lydighedens eller ulydighedens vej, frelse eller fortabelse.

Samtidig nævner Gud Herren, hvordan dommen og undergangen kan undgås. Det kan ske ved, at synden fjernes ved en renselse. Ofrene i den gamle pagt peger på denne renselse. Ved disse kunne et brudt pagtsforhold genoprettes og folket vende tilbage til Gud.

Ordene peger frem mod det ene fuldkomne offer, som Gud selv bragte, da han sendte os Jesus Kristus. Han er Guds rene offerlam, som bærer alverdens synder. Han bragte sig selv på Golgatas kors som et offer for os, og dette offer kan få os væk fra dødens vej og ind på livets vej.

Den store, hvide flok foran Guds og lammets trone er den skare, som har tvættet deres klæder og gjort dem rene i lammets blod. Med ham har vi en evig fremtid.

3 Har vi brug for, at Herren også kalder os til opgør? Del tanker og oplevelser med hinanden om det, at Gud kalder til rettergang og tilbyder renselse.

1,21-28: Et folk på afveje

For profeten er det uforståeligt, at det er endt således for folket. Alt er nu blevet forvandlet til sin modsætning! Med en lidenskabelig tone af svigtet kærlighed, af sorg og smerte skildres frafaldet og fordævelsen:

Jerusalem – Zions datter. *Engang* var hun en ren og trofast jomfru, Guds udvalgte, *men nu* er hun endt som en skøge.

Billedet af brud og brudgom anvendes ofte på forholdet mellem Gud og hans udvalgte folk (Hos 2,19-20; Ez 16,8).

Engang var der retfærdighed, men nu er der uret og mordere.

Engang var der sølv, men nu er der slagger.

Engang var der vin, men nu er der vand.

Sådan er det gået Jerusalem, som engang var den rene og trofaste jomfru.

Tiden under kong David og kong Salomo var fuld af ret og retfærdighed i Jerusalem, men alt dette er blevet afløst af korruption og bestikkelse, hvor man er på jagt efter materiel vinding.

Nu er alt i opløsning. Frafaldet er også et moralsk forfald. Derfor dømmer Herren det frafaldne folk. Det udvalgte folk har ved deres frafald og svigt fået Gud Herren til modstander! Han vil nu selv stå frem for at dømme det frafaldne folk.

Disse stærke domsord peger ligesom de stærke renselsesord i vers 18-20 frem mod Jesus Kristus, som på Golgatas kors døde en forbryders og synders død – i mit sted. Han døde for en syndig og frafalden menneskehed, der har svigtet Herren!

4 Fra storhed til fald er det gået for Israels folk. Genter den historie sig i kirken i dag? Er vi på Herrens vej – eller er vi kommet på afveje? Hvor fører afvejen os hen?

1,29-31: Dom over afgudsdyrkelsen

Som afslutning på kap. 1 udtaler profeten en dom over afgudsdyrkelsen, som havde bredt sig i det udvalgte folk. De dyrkede fremmede guder, ofte kana'anæiske frugtbarhedsguder. Det skete ofte på offerhøje og i haver og lunde. Det er ikke vejen til livet. Vejen til livet findes kun hos Gud.

5 Hvordan kan vi vide, om vi er på vejen til livet?